

EPIZÓDOK KRÚDY GYULA ÉLETÉBŐL

Krúdy Pál adatközlése

Igen, Krúdy Gyuláról, arról a napjainkban is híres íróról szeretnék egyet-mást elmondani, akinek dédszülei Szécsénykovácsiból, jobban mondva, Nógrád megyéből származtak el...

Atyja azt akarta, hogy Gyula elvégezze a jogot, megszerzi az ügyvédi diplomáját, s mivel ő már beteges ember, átveszi az igen jól jövedelmező ügyvédi irodát, s vezeti tovább.

Gyula látszólag nem tett ellenvetést az édesapjának, de amikor a maturai bizonyítványt kézhez kapta, eljött Losoncra hozzánk, és a vakáció nagy részét nálunk töltötte, mert igen jól érezte magát népes családi körünkben, s igen élvezte a családi házizenekarunkat, mert lévén hét testvér, s valamenynyien muzsikusok, kedélyes estéket rendeztünk a szórakoztatására. Mindig említette, hogy nehezen távozik családi körünkből, mert látja, hogy milyen szeretettel vagyunk egymás iránt, s ebből a szeretetből neki is oroszlánrész jutott.

Eltávozása előtt, édesatyám megkérdezte, hogy milyen pályát választott magának, akkor mondta: „Édesapám ügyvédnek szánt, de ezt a piszkos pályát nem vagyok hajlandó vállalni, hanem író és újságíró leszek, mert hiszen a gimnáziumban is már a IV. osztályos koromtól iskolai lapot szerkesztettem, s az igen kapós volt, s némi jövedelmet is hozott nekem.” Elmondta, hogy tőlünk egyenesen Budapestre megy és ott megkezdí a komoly munkát.

Édesapám ajánlotta neki az ügyvédi pályát, mert mondván, ez biztos egzisztenciát biztosít, míg az írói pálya nagyon rögz utakon vezet, s míg be-fut, addig sok nélkülözésnek lesz kitéve.

Válasza az volt: „El vagyok rá készülve, s ha nélkülözöm is kell, kitartok elhatározásom mellett.” Így is történt, s mint köztudomású dolog, sok nélkülözésen ment keresztül amíg elismerték.

Családunktól Pestre történt eltávozása után csak levélben tartottuk fenn a kapcsolatot, de sajnos, ezek a levelek megsemmisültek az utóbbi világháború alatt, pedig nagyon sok érdekes dologról számolt be az életfolyását illetően, s több ízben beismerte, hogy édesapámnak volt igaza, de mindennek dacára kitart korábbi elhatározása mellett.

Amint aztán az élet forgatagába belekerült, a levélben való érintkezés is megritkult, s végre megszakadt teljesen.

Én, aki Losoncon laktam, állandóan felkerestem őt, ha Pestre mentem s vagy az „Erdélyi borozóban”, vagy a „Fészek klubban” találtam rá.

Érdekes volt, egy alkalommal, amint az „Erdélyi borozóban” nyomára bukkantam, ahol az egyik sarokban láttam meg egy asztalnál egyedül ülni, ahol egy tárcsa megírásával volt igen elfoglalva, s annyira bele volt mélyedve az írásba, hogy amint én megálltam az asztalnál, fel sem nézett. Erre én szó nélkül leültem az asztalához, erre a jelenetre feltekintett, s örömmel üdvözöltük egymást, és ő még bocsánatot is kért, hogy olyan nagyon belemélyedt az írásba, hogy nem vette észre azt sem, ami történik körülötte... Megnyugtattam, hogy én azt nem veszem zokon, mert ha az ember komoly munkával van elfoglalva, nem törődik azzal, kik motoszkálnak az asztala mellett.

Bevártam türelmesen, amíg a két plakát hátára megírta és befejezte a tárcát, amelynek megtörténte után szólt a pincérnek, hogy hívja be a hordárját, hogy írását beküldhesse a „Pesti Hírlap” szerkesztőségének, mondván, hogy pénze fogytán van, s ez a 40 korona, amennyit kapni szokott tárcáiért, egy-két napra elég lesz, s ha elfogy a „dohány”, írunk egy másik tárcát, s tengetjük az életünket tovább...

A hordár bejött, s csak a papírt adta oda neki Gyula, de egy szót sem szólt neki. Én csodálkoztam a tapasztaltak felett, mire azt mondta: minek menjek bele az ismétlésekbe, ez az ember már úgyis tudja, hogy miről van szó, és sietni fog elintézni a dolgot, mert azért az ő dukanciája 5 korona.

Úgy is történt, egy órán belül visszaérkezett a hordár, leolvassván Gyulának a 35 koronát, míg az 5 koronát szó nélkül levonta és zsebre vágta, és azt kérdezte, hogy másnap melyik laphoz kell mennie...?

Gyula öccse, János, aki Nyíregyházán sikeresen végezte be tanulmányait, édesapjától kapott jutalmul 100 koronát, hogy azzal utazzon fel Pestre, és látogassa meg bátyját, „aki majd gondoskodni fog a szórakozásodról, megismered Pestet, mert úgyis hosszabb időt kell ott töltened, mint joghallgatónak”. Jancsi örömmel vette tudomásul ezt az atyai tanácsot, és a legközelebbi vonattal útnak is indult Pestre.

Néhány osztálytársa is vele tartott, s amint Budapestre megérkeztek, körülnéztek a város különféle mulatóhelyein, és annyira belemélyedtek a szórakozásba, hogy Jancsi reggel, mérleget készítve, sajnálattal konstataulta, hogy 8–10 koronája maradt csak, ezzel az összeggel pedig nem messzire jut. Elhatározta hát, hogy Gyula bátyját valahol felkeresi, s megkéri, nehéz pénzügyi helyzetére tekintettel segítse ki zavarából, mert még a hazautazásához szükséges összeg felett sem rendelkezik.

Az elgondolást tett követte, és útnak is indult bátyja felkutatására. Több helyen kereste, de nem talált rá sehol a megadott címeiken. Már dél felé járt az idő és éhes is volt, de a még meglevő néhány koronát tartogatta, számítva arra, hogy esetleg bátyját nem tudja felkutatni, s akkor még lehetősége lesz arra, hogy harmadosztályú személyvonattal hazautazhasson.

Amint így morfondírozott magában, eszébe jutott egy hírlapi közlemény, amelyet még odahaza olvasott, hogy a nagy író az „Erdélyi borozóban” szokott étkezni író társaival. Azonnal egy poszton álló rendőrhöz fordult felvilágosítás végett, hogy az „Erdélyi borozót” hol találja meg? A rendőr készséggel megmagyarázta neki az utcát és az útirányt. Ezek után sietett a megjelölt helyre eljutni még idejében, hogy ott találja bátyját. Sikerült eljutnia a borozóba, s amint a helyiségbe ért, azonnal érdeklődött a pincértől, bátyja ott van-e? A pincér odavazette az asztalhoz, ahol Krúdy Gyula éppen az ebédjét fogyasztotta. Meglepődött Gyula, amint az öccsét váratlanul maga előtt látta, s kölcsönös üdvözlés után kérdezte Jancsitól, hogy éhes-e? A válasz az volt, hogy előző nap ebédől nem evett. Leültette, és egy jó ebédrel megvendégelte öccsét, aki farkasétvágygal vágta be az eléje rakott ételeket. Az ebéd befejezte után azt kérdezte Jancsitól – hát pénzed van-e... Jancsi bánatosan bevallotta, hogy 100 koronának a nyakára hágott. Gyula mosolygott a fővárosban járatlan öccsén, és azt mondta: no nem baj, adok én neked egy kis aprópénzt, azzal kimulathatod magad. Lakásról nem kell gondoskodnod, mert nálam kapsz jó szállást. Kosztot nem biztosíthatok, mert háztartást nem vezetek. No, de most egy kis türelmet kérek, mert írok egy tárcát és azt felviszed a „Pesti Hírlap” szerkesztőjének, s ott kapsz 40 koronát érte, s remélem az egy-két napra elég lesz neked.

Jancsi örömmel vette tudomásul, hogy anyagi zavarából bátyja kisegíti, s csendesen ült, és várt, amíg Gyula a tárcát egy plakát hátára megírta, s amint kész volt, kellő útbaigazítással menesztette Jancsit a „Pesti Hírlap” szerkesztőjéhez.

Loholva ment Jancsi a megadott helyre, és ott egyenesen a főszerkesztőt kereste, ahol bebocsátást nyert, de elfeledkezett nagy sietségében bemutatkozni... A szerkesztő, amint átvette a tárcát, nézegette Jancsit és csodálkozott azon, hogy a kéziratot nem a megszokott hordár hozta, hanem egy idegen.

Figyelte a legényt, és látta, hogy az író és a küldönc között nagy hasonlóság van, megkérdezte, ki neki az író? Jancsi azt mondta, hogy az édes bátyja. Erre a főszerkesztő székkal kínálta meg Jancsit, és kikérdezte tőviről-

hegyire, miért jött Pestre?... Jancsi töredelmesen elmondotta esetét, és hogy a pénze fogytán lévén, a bátyjához fordult, segítse ki zavarából.

Mosolygott a főszerkesztő az őszinte vallomáson, és egy utalványt nyomott a kezébe, mondván, hogy a pénztárba menjen, ott kifizetik, és kedvesen kezet nyújtott Jancsinak, és további jó mulatást kívánt.

Jancsi jelentkezett is a pénztárnál, ahol meglepetésére nem 40, hanem 100 koronát fizettek ki neki. A pénz felvétele után boldogan ment vissza bátyjához és elmondta az esetet és a 100 koronát letette az asztalra. Természetesen Gyula visszaadta neki, és azt mondta: úgy oszd be a pénzed, hogy hazautazásodra is maradjon költséged. Ha azonban baleset érne, úgy még kiségiteltek egy tárcával...

Boldogan ment Jancsi a barátai felkutatására, és még pár nap szórakozás után hazautazott.

Mint joghallgató eredményesen vizsgázott, megszerezve a jog- és államtudományi doktorátust, elhelyezkedett a kincstári jogügyi-igazgatóságnál, ahol az ügyészségig vitte, de az 1914-es háborúban mint hadnagy, fejlődést kapott, amely azonnali halálát okozta.

...Egy kellemetlen afférja is volt Krúdy Gyulának báró Jeszenszky huszárszázadossal. Ugyanis Krúdy minden nap a délelőtti órákban az „Erdélyi borozóban” tartózkodott, s ebéd után ment át a Fészek klubba.

Egy nap, amidőn éppen az ebédhez készült, egy ittas huszárkapitány lépett be az étterembe, és egyenesen az asztalához lépett, ezekkel a szavakkal: hát te, zsidófirkász, mit keresel itt, jobban tennéd, hogyha eltűnnél, amíg én ki nem kergetlek innét! Krúdy a szavakra nem válaszolt, csupán végignézte a kötekedőt, és nekilátott ebédje elfogyasztásához. Erre a kapitány odábbment az asztalok között, de kötekedő kedvében lévén, kisvártatva visszatért, és újból hangsúlyozottan kijelentette, hogy azonnal távozzon a teremből. Krúdy nem válaszolt a felszólításra, hanem az ebédjét elfogyasztva, szólította a pincért, mert fizetni és távozni akart, ki akarta kerülni a súlyosnak ígérkező incidenst. Erre a kapitány felrántotta a kardját tokkal együtt, és azzal lesöpörte az asztalán levő teljes felszerelést és kardot akart húzni, valószínű azért, hogy azzal Krúdyra támadjon, esetleg összekaszabolja, mert nem volt józan állapotban.

Látta Krúdy, hogy ez már több a kettőnél, felugrott, és a saját kardjával úgy elverte, hogy bizonyos helyen, a nadrág is kiszakadt, azután a kardot görbére összehajlítva a kapitánnyal együtt kidobta az utcára.

Természetesen az ilyen súlyos affért az akkori szokás szerint csakis pár-

bajjal lehetett befejezni, mégpedig súlyos feltételek mellett: nehézlovassági kardokkal, szűrással bandázs nélkül, a teljes végkimerülésig.

A párbajban a kitűnő vívó, herkulesi termetű Krúdy alaposan összevagdosta a szájhősködő huszárkapitányt, úgyhogy három hétig kórházi ápolás alá került.

Pár hónappal később Krúdy Gyula egy operai díszelőadásra ment, s amidőn a fogadójába ért, hátulról egy hatalmas ütést érzett, és amint visszafordult, a merénylő éppen akkor akarta megismételni kardjával a vágást, de Krúdy ügyesebb volt, elkapta a kezét, és kivette belőle a kardot, de vissza nem adta neki, hanem magával vitte egyenesen a hadtestparancsnokságra, és előadta az esetet, bizonyosságul bemutatta a cylinderét is, amelyre rávágott hátulról a kapitány, s csak annak köszönhetette az életét, hogy a keménykalap ellenállott a vágásnak, de félig be volt vágva.

Felvették a panaszt, a kapitányt becsületbíróság elé állították, ahol úgy döntöttek, hogy tiszti rangot nem viselhet az olyan ember, aki fegyvertelenre támad orozva. Lefokozták, és a hadsereg kötelékéből azonnal elbocsátották.

Ez már igen régen történt, s annak idején nagy port vert fel. Krúdy tekintélyét nagyban növelte az, hogy herkulesi erejének tudatában annyira tudta túrtóztatni magát, hogy nem tekerte ki a nyakát az éretlen, szájhősködő ficsúrnak.

SÁNDOR RUDOLF

1917-ben született egy Salgótarján melletti kisközségben: Vizsláson. Munkásmozgalomtörténeti kutatással és bányász hagyományok (mondák) gyűjtésével foglalkozik. Írásait a *Népszabadság*, a megyei lapok és üzemi újságok közlik. *Nincs előbb holtjainknál* című kötetében a munkásmozgalom jelentős személyiségeinek és mártírjainak életrajzát adta közre. Kutatja, feldolgozza és publikálja a Krúdy-család Nógrád megyei kapcsolatait.